

וצדדי הספק הם:

האם טומאת פולטת שכבת זרע היא משום דאמרינן — רואה היתה, ולפיכך גם באופן זה פותרת! כי ראיית שכבת הזרע מקלקלת את נקיות הימים.

ב-לג

או דילמא שטומאת הפולטת היא משום דאמרינן נוגעת היתה, כי עד שיצאה מגופה היתה בבית הסתרים ולא טמאה, ורק עתה נגעה בפליטה של שכבת הזרע, ואם כן בנידוננו לא סתרה. כי נגיעה בדבר טמא אינה סותרת מנין שבעה נקיים, שהרי כל

הימים היתה נקיה מראיית טומאה היוצאת מגופה.

אמר רבא: לפום חורפא של רמי בר חמא — שבשתא!

שהרי נהי נמי שנניח כי טומאתה מדין רואה ולא מדין נוגעת, והיה צריך להיות דינה דפתרה, בכל זאת אין בכוחה לסתור, כי כמה ימים תסתור — (49)

אם נאמר שתסתור שבעה ימים (50), ודאי אין פליטת שכבת זרע גורמת לכך, כי דיה

שש עונות שלמות, נמצא לכאורה, שרבא לא התייחס לאופן שבו דן רמי בר חמא, כי באופן זה הנידון הוא דוקא בפולטת ביום הראשון למניינה, וגם לעולם אינה מפסקת באמצע ספירה.

ולכן ביאר שכוונת רבא לומר, כיון שאילו שמשה באיסור אין פליטתה סותרת [ממה נפשך], לפיכך גם כששמשה בהיתר ופליטה ביום א' אינה סותרת. כי לא מסתבר שלפעמים תסתור ולפעמים לא.

והוסיף שלביאור זה יתכן שרמי בר חמא דן אפילו אם שכבת זרע מסרחת אחר ג' עונות, ונעמיד שהנידון הוא בזבה קטנה ששומרת יום אחד, אם תסתור אותו יום בפליטתה, ועל כך אמר רבא שכיון שזבה גדולה ששמשה באיסור ופליטה אינה סותרת גם זבה קטנה אינה סותרת. וראה בפתחי נדה למה מיאנו תוס' בביאור זה. והמהרש"א כתב, שרבא טען כן לדעת רמי בר חמא שאמר לעיל שמקצת היום ככולו אפילו בתחילת ספירה, ואם כן נמצא שאחר ב' ימים היא כבר מתחילה לספור, ויתכן שתפלוט ביום שני לספירתה.

50. הרשב"א [להלן מב א] כתב, שלדעת רבינו

עוד כתבו התוס', שאחר תקנת רבי זירא [להלן סו א] שיספרו ז' נקיים אחר כל ראייה, נמצא שפולטת בימי ספירה אחר ששימשה בהיתר [וסברו שטעונה נקיים אפילו משכבת זרע]. והעלו מכך להלכה, שהמשמשת ומיד ראתה, לא תתחיל לספור ז' נקיים עד שיעברו ז' ימים שבהם יכולה לפלוט זרע.

ובתרומת הדשן [רמה] הכריע להמתין יום נוסף, שמא תשמש ביום ראשון בין השמשות, ותסבור שהוא יום, ויתכן שהוא לילה, ואם תמתין רק עד יום חמישי ימצא שתחילת ספירתה בתוך שש עונות של פליטת שכבת זרע. והוסיף, שבזמננו אין לחלק בין שמשה או לא, אלא כל הרואה ואפילו כתם, תמתין ה' ימים ורק אחר כך תחל ספור שבעה נקיים, כי לא פלוג רבנן בחשש זה. והביאו הרמ"א [רצו יא] להלכה. וראה ב"ח וש"ך אם חשש זה גם כשאין בעלה בעיר.

אך הרא"ש כתב, שאם רוצה לספור מיד אחר ששמשה, תקנח יפה או תרחץ במים חמים לנקות כל הזרע, ושוב לא תהיה בחשש פליטה.

49. הר"ן העיר שלפי ביאור הא' בתוס' שרמי בר חמא דן באופן ששמשה בהיתר, ופליטה אחר

ולטעמין, שצריכה לספור ז' רצופים, זב גופיה הרואה קרי — היכי סתר לטהרתו יום אחד בלבד וממשיך למנות למחרתו? והרי "וספר לו שבעת ימים לטהרתו" אמר רחמנא, ומשמעותה "טהרה אחת" שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם ואיך ממשיך לספור שלא ברציפות?

אלא, מאי אית לך למימר, שלא בא הפסוק לשלול הפסקה בכל טומאה במשך ימי זיבה, אלא רק שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהם⁽⁵³⁾.

הכא נמי, בזבה שפלטה שכבת זרע בימי

כבועלה, וזב הרואה קרי סותר רק יום אחד!⁽⁵¹⁾

ואילו אם נאמר שתסתור יום אחד, את היום שפולטת בו, ותמשיך למחרת את מנינה, הרי הפסוק מלמדנו שאי אפשר לעשות כן, שהרי "וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר" אמר רחמנא, ששבעת הימים צריכים להיות רצופים מבלי הפסק. כי כוונת הפסוק באומרו "אחר תטהר" היא: אחר לשבעת הימים הנקיים כולן⁽⁵²⁾ — שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם!

ותמהה הגמרא על דבריו של רבא:

באשה לעולם אין צחצוחי זיבה נחשבים כדבר הגורם. וראה רש"י [לז א] שלסתירת יום אחד אין צורך בדבר הגורם.

אכן הרמב"ם [אה"ט ה יא] נקט שפולטת מטמאה מדין ראית קרי כזכר, ולא התחדש בה דין זיבה נפרד, ולדבריו מובן למה דיה כבועלה, [ומה שחלקו רבנן להלן מ"ב על דין זה הוא מגזירת הכתוב שבעל קרי מטמא בחוץ ופולטת בפנים, ואילו רש"י סבר שדעת רבנן שפולטת אינה בכלל בעל קרי ולכן אינה כבועלה].

52. כך פירש רש"י, והרי"ף [שבועות פ"ב] גרס "אחר אחד לכולן". וביאר הר"ן, שלא יהיה לנקיים שלה אלא "אחר" אחד, ואם טומאה מפסיקה בספירתה נמצאת כשתי ספירות, ולכן צריכה לחזור ולספור כולה בספירה אחת. וראה סדרי טהרה [קצו לא].

53. ממסקנת הגמרא משמע שאין הלכה שתספור ז' רצופים, שהרי בראיית קרי אינה מפסדת אלא יום אחד מספירתה, ובהכרח שטומאת זיבה המפסקת גורמת לסתירה. וכן הוכיח הגרי"מ פיינשטיין מדברי רבי

יונה צריך לבאר שקושיית הגמרא רק בפולטת בתוך שבעה, כי אחר ספירה מקצת יום שביעי נקי, אינה סותרת. אולם השטמ"ק [כריתות ו אות א] פ כתב שאפילו בליל שמיני סותרת, וכן נקט הש"ך [קצו יב] ותמה המקדש דוד [מח ב], הרי אינה סותרת אלא יום אחד, ומה לי שיום שמיני אינו עולה לספירה.

51. הרא"ש הביא שרבינו תם ביאר שהנידון הוא רק בפולטת שכבת זרע של זב, כי גם בועלה לא היה סותר אלא משום ששכבת זרע מעורבת בצחצוחי זיבה [כדלעיל כב א, שאינו סותר כל שבעה אלא בזיבה גמורה, אך בעירוב שכבת זרע סותר יום א']. ותמה עליו, שהרי להלן [מב א] דרשו מקרא שנחשבת רואה [ראה שם רש"י ד"ה ואליבא]. וגם אמרו שם שהחמירו עליהן בסיני, אף ששם ודאי לא היו כולם זבים. וראה עוד בתורת הבית [בית הלל ש"ז].

וביראים [כו] הוכיח כרבינו תם מאביי, הסובר שנחשבת רואה, וסותרת, אף שלדעתו אין קושי סותר בזיבה כי צריך דבר הגורם. ובהכרח, שפולטת שכבת זרע של זב, שהוא דבר הגורם. וראה אור שמח [איסור"ב ו' טז] שתמה, הרי

אזל רב פפא לגביה אל רב שמואל. רמא ליה [שחט רב שמואל לכבודו של רב פפא] תורא, וכמו כן רמא ליה רב שמואל לרב פפא סתירה בין שתי מתניתי דלהלן:

לגבי הנוגע בבגדי כותים שהן משכב שלהן, תנן: אין חייבין עליהן על ביאת מקדש [על כניסה בטומאה למקדש], ואין שורפין עליהן את התרומה שנגעה במשכב הכותים — מפני שטומאתה של תרומה שנגעה במשכב הכותיים היא ספק, כי הם נחשבים כבועלי נדות רק מספק.

אלמא, מספיקא לא שרפינן תרומה!

ורמיננהו: על ששה ספיקות שורפין את התרומה [ואחד מהספיקות שהתרומה נשרפת בגללם הוא] — על ספק בגדי עם הארץ, שאם נגעו בגדיו של עם הארץ בתרומה הרי היא טמאה מספק, שמא ישבה אשתו של העם הארץ על בגדיו בזמן נידותה. והכותים, הרי הם כעמי הארצות, ואם כן למה אין שורפין תרומה שנגעה במשכבם מצד נגיעה בכגדי עם הארץ? (54)

נקיותה, יתכן שסותרת יום אחד, ובכל זאת נחשבים שבעת הימים כימים רצופים, למרות שטומאתה היא מדין "רואה" ולא מדין מגע, כי אין טומאה זו סותרת את רציפות שבעת הימים הנקיים. שהרי כוונת הפסוק "ואחר תטהר" היא לומר רק — שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהם!

שנינו במשנה: ואין חייבין עליהן על ביאת מקדש.

מספרת הגמרא: רב פפא איקלע לתואך שם מקום.

אמר רב פפא: אי איכא צורבא מרבנן הכא — איזיל, אקבל אפיה!

אמרה ליה ההיא סבתא: איכא הכא צורבא מרבנן, ורב שמואל שמיה, ותני מתניתא. ויהא רעוא דתהוי [אתה, רב פפא] — בוותיה!

אמר רב פפא לעצמו: מדמברכי לי בגוויה — שמע מיניה ירא שמים הוא!

לחזקת טהרתה כי אם תראה בסופם סותרת הכל, ומשמע כנ"ל שעיקר דין זה הוא לסתירה ולא לרציפות. וראה סדרי טהרה [שם לו] וחוות דעת [שם ג].

אולם ראה במאירי [לו א] שימי לידה, אלמלא היו עולין, היו מפסיקין אף על פי שאין בהם זיבה, מפני שהם הרבה. ומשמע שראיית קרי אינה מפסקת את הרציפות כי היא בתוך השבעה, אך הפסקה גדולה מפסקת [ולהלן שם נברר שיטת שאר הראשונים].

54. כך ביארו רש"י ותוס', וכתב המהר"ם שלדבריהם לא גרסינן "אלמא אספיקא לא

יהושע [סח ב] שהבודקת בא' וז' צריכה למנות עוד ה' ימים, ואמרו שם שמונה לסירוגין, ופירש"י [ז ב] שרק אם ידוע שראתה סותרת לספירה ראשונה, אך משום חשש מונה לסירוגין, ומוכח שאין צריך למנות ז' נקיים רצופין.

והטור [קצו] כתב, שצריך שיהיו רצופין, וכתב הב"י שלדידן אין נפקא מינה בדין זה, אחר שתקן רבי זירא שיספרו ז' נקיים בכל ראייה. והט"ז [שם ג] כתב, שנפקא מינה לאשה שיש לה וסת שאינה בודקת כי יש לה חזקת טהרה, אך בז' נקיים בודקת כי בימים אלו יש לה חזקת טומאה, וקמ"ל שגם בסוף ז' נקיים אינה חוזרת

אמר רב פפא לרב שמואל:

ראשית, על שחיטת השור לכבודו: **יהא רעוא דלתאכיל האי תורא לשלמא!** (55)

ועל הסתירה שהקשה לו בין המשניות תירץ לו: **הכא במאי עסקינן**, שלא שורפים על מגע של בגדי כותים בתרומה — **בכותי חבר!** שאין בו טומאת עם הארץ.

ותמה עליו רב שמואל: אם כן למה "טומאתה ספק" מצד החשש שהוא בועל נדה וכי **כותי חבר** — **בועל נדה משוית ליה!**? והרי יודע הוא שאין יושבים אלא על

דם אדום, ולא יטעה בספירה לדם ירוק, ונמצא שאשתו טהורה ואינו בועל נדה (56).

שבקיה רב פפא לרב שמואל מארחו, משום שהתבייש מקושייתו, **ואתא לקמיה רב שימי בר אשי** וסיפר לו את תירוצו על סתירת המשניות, ואת תמיהתו של רב שמואל.

אמר ליה רב שימי בר אשי לרב פפא: מאי טעמא לא משנית ליה שמשנתנו לגבי הנוגע בבגדי כותים עוסקת **בכותי שטבל** לטומאתו ונטהר, **ועלה ודרם על בגדי חבר**, ואזלו **בגדי חבר ונגעו בתרומה** (57), ולכן אין לשרוף את

שרפינן תרומה, כי אין הקושיה ששרפוה מספק [כי מצינו כמה מקומות שאין שורפינן מספק], אלא שתיפוק ליה מצד ספק בגדי עם הארץ.

אך **הרשב"א** ביאר שכוונת הגמרא היא, אלמא על ספק זה אין שורפינן, ועל כך מקשינן למה לא ישרפו בו מצד נגיעת עם הארץ, והרי אפילו על ספק בגדי שורפינן, כל שכן על נגיעתו עצמו [וראה בסמוך].

55. **בערוך לנר** ביאר, שהקדים ואמר לו כך, משום שראה ששוחט לו שור שלא כדרך המכבדים לשחוט עגלא תלתא, והסתפק אם מרמו לו על קושייתו שמבקש תשובה ברורה ואמיתית שהיא בבחינת "שור שחוט לפניך", ועל כך הקדים שאופן היחס לתשובתו יוכיח אם השור נשחט לכבודו או לרמו הנ"ל, כי ידע שיש טענה על תשובתו, אלא שסבר שכותי בועל נדה יכול להחשב כחבר לדברים אחרים וכדלהלן.

56. ביארנו כפשוטו. ולפי זה יתכן שיהיה "כותי חבר", אלא שרב שמואל סבר שבועל נדה בהכרח אינו חבר. ורב פפא סבר שהוא חבר

לשאר דברים כמבואר בתוס'. אך החזו"א ניו"ד קיט יא] ביאר שרב פפא סבר כי כותים המשמרים בטהרה לא היו בכלל גזירת טומאת עם הארץ, ואין חוששין אלא בדברים שטעו, ורב שמואל ענה לו שהגזירה על כל החשודים באיזה דין מהטהרות שאינם נוהגים בו על פי חכמים. ונמצא שאין כותי חבר, וראה הערה 68.

57. תוס' [ד"ה שדרס] ביארו שלא תירץ שהכותי עצמו נגע בתרומה, כי במשנתנו מדובר על משכבו, ולכן נקט "שדרס".

והוסיפו [בד"ה ותיפוק], שאילו לא טבל, היה מטמא **במגע**, כי עם הארץ אינו מטמא במדרס [ולא גזרו על בגדיו אלא משום אשתו, ורק לגבי טומאתו מצד בועל נדה נקטו "שדרס", וראיתם ממה שטרח רב שמואל להקשות סתירה במשניות, ולא הקשה למה תחתונו כעליונו של זב, והרי מדרס עם הארץ מטמא. והרשב"א נקט שעם הארץ מטמא מדרס כזב, ולכן לא נקטו "שטבל ונגע".

ומה שלא העמידה הגמרא שהכותי לא טבל אלא עמד על דבר המפסיק בינו לבגדי החבר, ביארו התוס', שהיה הכרח שטבל, כי אילולי

ב. ספק השלימתו ירוק ספק לא השלימתו, שהרי הכותיות טובלות לנדתן, וכל החשש הוא שמא ראתה בתחילה דם ירוק והתחילה למנות שבעה נקיים ואחר כך ראתה דם אדום ולא התחילה למנות מחדש, אלא צירפה והשלימה את ראיית הדם האדום לראיית הדם האדום לראיית הדם הירוק.

וכיון שזה רק חשש מספק ולא בודאי, הרי יש גם את הצד שלא ראתה כלל דם ירוק, וטבלה לטהרת נדתה כדין, והוי ספק ספיקא.

ואספק ספיקא — לא שרפינן תרומה! (60)

התרומה: דאי משום שהוא עם הארץ וגזרו עליו טומאת עם הארץ שמטמא במגע — הא טביל (58) ליה! (59)

ואי משום שהכותי הוא בועל נדה ונמשכת טומאתו שבעת ימים, הרי עדיין —

א. ספק בעל נידה בקרוב [בפחות משבוע לפני טבילתו, ולא נטהר], ספק לא בעל בקרוב [שעברו כבר שבעה ימים לפני טבילתו, ועלתה לו טבילה].

ואם תימצי לומר בעל בקרוב ולא עלתה לו טבילה, הרי —

59. התוס' רי"ד הקשה, הרי לא מנה ז' נקיים? והוכיח מכך שטומאת עם הארץ אינה טעונה ז' נקיים. ויתכן שטעמו כנ"ל, שטבילת עם הארץ רק גורמת שמכאן ואילך אין לחוש שנטמא ואינו בכלל עמי הארץ שגזרו עליהן, אך אינה כטהרה לחשש טומאת זב אמיתית, ולכן אין בה דיני טהרה של זב.

והחזו"א [ק"ט יב] הוכיח מכאן שטומאת הארץ היא דוקא בגדולים, כי אילו נהגה בקטנים וקטנות למה הוצרכו לגזור על בנות כותים, תיפוק ליה מצד טומאת עם הארץ. ואין לומר שהוצרכו לגזירה באופן שטבלה, שהרי היא כמו שלא ראתה שלא גזרו בה, וכדלעיל. [ואין להעמיד בבת כותי חבר, שאין בה טומאת עם הארץ אך טמאה בקטנותה כי לא דרשי ואשה, שהרי כיון שהוא חשוב על הטהרות נחשב עם הארץ לכל ענין כמבואר בהערה 55].

60. בתפארת ישראל [טהרות ו ד] העלה מכאן שאין שורפינן תרומה על ספק ספיקא של טומאה, וכדעת הרמב"ם [אבות הטומאה יג יג, יח ה]. וראה בכינת אדם [קנט] ושערי יושר [א יג] ואבי עזרי [איסור"ב טו] שביארו טעמו. אולם

זאת אין חילוק אם בועל מקרוב או מרחוק, ואין ספק ספיקא.

58. משמע שטבילה לטומאה קלה מועילה לה, אף שיש על הטובל גם טומאה חמורה שלא נטהרה בטבילתו, וכן הוכיח באבני נזר [יר"ד רסד] מקרא [ויקרא יד ח] שהרי מצורע נטהר בטבילה ראשונה מצרעתו, אף שנשאר בטומאת אב הטומאה עד טבילה שנייה. אולם בשערי יושר [ב כא] הביא בשם הגר"ח שאין טבילה מועילה כשהטובל נשאר בטומאה אחרת וראה בכתבי הגר"ח, שתלוי אם היתה אותו טומאה או חמורה ממנה. ויתכן, שמועילה רק לטומאת עם הארץ, שלא גזרו בו כאשר טבל ואין עליו חשש טומאה. ועוד יתכן, שעם הארץ טובל משום חשש טומאה חמורה, ואף שגזרו עליו רק טומאה קלה, עולה לו טבילתו שנעשית משום טומאה חמורה, אף במקום שנשאר בטומאה חמורה אחרת. ומאידך, יתכן שאין טבילתו טבילה לטומאה, כי באמת אין חשש שראה זיבה אלא גזירה היא שיהא טמא כזב, ואילו אחר טבילה אינו בכלל החשש של עם הארץ כל זמן שידוע שלא נטמא [רמב"ם משכב ומושב יג ב], ואינה תלויה כלל בטומאה אחרת שעליו.

כדין "בגדי-עם-הארץ"??

אמר ליה רב שימי בר אשי —

המשנה נקטה רק את הטעם שהם כבועלי נדות כי עסקה בכותי ערום, שאין לו בגדים, וכשטבל ואין מגעו מטמא, נמצא שהוא מטמא את הבגדים שיושב עליהם רק מדין מושבו של בועל נדה⁽⁶²⁾.

שאל רב פפא את רב שימי בר אשי שהזכיר בדבריו רק חשש טומאת עם הארץ וחשש טומאת בועל נדה, ותיפוק ליה שמטמא משום שנגעה התרומה ב"בגדי-עם-הארץ"⁽⁶¹⁾, דאמר מר: "בגדי עם הארץ — מדרם לפרושין!", דהיינו: שצריכים הפרושים האוכלין חולין בטהרה לנהוג בבגדי עם הארץ כאילו היה מדרסו של זב המטמא אדם וכלים, והרי הכותים עמי הארצות הם וממילא בגדיהם טמאים

62. התוס' [ד"ה בכותין] העירו למה צריך לומר שהיה ערום, והרי העיקר שדרס ברגל יחפה ובגדו לא נגע בתרומה. וביארו, שאילו היה לבוש היה אב הטומאה בנושא מדרס [שמא ישבה אשתו על בגדיו] ומטמא כלים, ולכן העמידה הגמרא בעכו"ם שפרש מהמדרס, ודינו כראשון שאינו מטמא כלים, ונמצא שאין בו חשש מדרס, אלא רק מגע, וכיון שטבל בגדי החבר טהורים מטומאת עם הארץ.

וראה מהרש"ל ומהרש"א שאין חילוק אם בין הטבילה לנגיעה לבש את בגדיו ופושטן או שלא לבשן כלל, כי לדעת תוס' הנידון הוא בנושא מדרס שדרס, אם מטמא בגדי החבר והעיקר שבעת הדריסה אינו לבוש. אך הר"ן כתב, שהנידון הוא שיטמא במגעו בתרומה, ולכן נקט שנגע בה קודם שנגע בבגדיו, כי אילו לבשן, אפילו אם פושטן הרי הוא מטמא אחד במגעו.

והרמב"ם [משכב ומושב ב י] כתב, שאין שורפין תרומה על טומאת כותים, ולא הזכיר את אוקימתא זו של כותי ערום וכו'. וביאר הערוך לנר שאחר שגזרו על הכותים שיהיו כעכו"ם לכל דבריהם, בטלה גזירת בנות כותים, ואין דינם כעם הארץ אלא כעכו"ם אף לקולא, וכמבואר בהערה 3 למשנה.

תוס' [ב"ב נה ב] הביאו שר"ת נקט שספק ספיקא בטומאה לחומרא, [שהרי בכל ספק היה ראוי להעמיד על חזקת טהרה, אלא שלמדו מסוטה לטמא, ומה לי ספק אחד או שנים וכן דעת הר"ש טהרות ד ו] ולדבריהם בסוגיין אין שורפין כי מדובר בטומאה דרבנן. וראה תוס' שבת [טו ב] וקרית ספר [אה"ט שם] את התרומה אכן כבר ביררנו לעיל [ד א] שספק ספיקא מטמא רק כסוטה שודאי נסתרה וספק אם נטמאה, והיינו, באופן שהיתה טומאה קבועה, אך כאן יתכן שהספק בראיה, והנידון הוא אם היתה טומאה כלל, ובזה ספק ספיקא טהור. וראה חזו"א [קיט יח] שרמז לזה, [ויש לדון, שאין הספק על ראייה מסויימת, אלא על מנהגו]. והוסיף שרוב כותים טהורין הן, ואין ספק ברה"י טמא כנגד רוב. [ולביאור תוס' שמצד ספק בועל נדה לא היו שורפין אלא משום שהחמירו כספק בגדי עם הארץ, יתכן שבספק ספיקא הקלו כספק ספיקא בעם הארץ].

61. הריטב"א הוכיח מכאן כדעת תוס' שהנידון הוא על מגע עם הארץ ולא על מדרסו, שהרי הנושא מדרס אינו מטמא במדרס, ובהכרח שקושיית הגמרא שעם הארץ הלובש בגדים שהם מדרס של אשתו יטמא במגע.

מתניתין:

ומשמע: הא סתמא — הרי הן כישראליות!

דוחה הגמרא: אימא דבריו של תנא קמא בסופא: "פרשו ללכת בדרכי ישראל — הרי הן כישראליות!"

ומשמע: הא סתמא — הרי הן ככותיות!

אלא מהא, מדברי תנא קמא עצמו — ליכא למשמע מיניה.

תא שמע: דתנן: "רבי יוסי אומר: לעולם הן כישראליות — עד שיפרשו ללכת בדרכי אבותיהן!"

מכלל, דתנא קמא סבר כי סתמא הרי הן ככותיות.

ומסקינן: שמע מינה!

תנו רבנן: מעשה בצדוקי אחד שסיפר עם כהן גדול בשוק, ונתזה צנורא [רוק] מפיו, ונפלה לכהן גדול על בגדיו. והוריקו פניו של כהן גדול, שחרה לו על שיתכן שנטמאו בגדיו! (66)

בנות צדוקין⁽⁶³⁾, בזמן שנהגו ללכת בדרכי אבותיהן — הרי הן ככותיות! (64)

ואם פרשו מדרך אבותיהן, והחלו ללכת בדרכי ישראל — הרי הן כישראליות! (65)

רבי יוסי אומר: לעולם בנות צדוקין, בסתמא, הן כישראליות, עד שיפרשו מדרך ישראל, ויחלו ללכת בדרכי אבותיהן!

גמרא:

איבעיא להו: לתנא קמא, דאמר שאם ברור לנו שהולכות בדרכי אבותיהן הן ככותיות, ואם ברור שהולכות בדרכי ישראל הרי הן כישראליות.

בנות צדוקין סתמא, שאין אנו יודעין דרכן — מאי?

תא שמע: הרי שנינו בתחילת דבריו של תנא קמא: "בנות צדוקין, בזמן שנהגות ללכת בדרך אבותיהן — הרי הן ככותיות!"

בועליהן.

65. החזו"א [שם] דן אם כוונת תנא קמא שאינן מטמאות את בועליהן, כי החלו להראות פתחיהן לחכמים, אך עדיין הן בטומאת עם הארץ, ורק בעליהן שטבלו אינם בכלל בועלי נדה. או שכוונתו שנאמנות אף על פתחי נדותם, ואם טבלה טהורה אפילו לטהרות.

66. כך פירש רש"י, וביאר הריטב"א שעל טומאת עצמו לא חש כי יכול לטבול בקל, ולביאורם מיושבת קושיית תוס' [סד"ה ותיפוק וכדלהלן הערה 68]. ומשמע שהתוס' ביארו

63. הערוך לנר כתב, שגם דין הצדוקין עצמם תלוי במנהג בנותיהם שאם נהגו בדרכי ישראל הם טהורים ואם לא דינם כבועלי נדות. וראה בסמוך.

64. החזו"א [ק"ט טו] כתב, כי אף על פי שגם הצדוקין לא דרשו "ואשה" בנותיהם מטמאות רק כשהן גדולות, ולא מעריסתן כבנות כותים, כי לא גזרו עליהן ב"ח דבר, ומהתורה סומכין על רוב שלא ראו עם חזקת טהרה כמבואר בתוס' [לב א ד"ה ורבי].

וביאר עוד, שהוצרכו לגזור בהן טומאה, אף שהן מטמאות מדין עם הארץ, כדי לטמאות

אמר רבי יוסי: בקיאינן אנו בהן, בנשות הצדוקים, יותר מן הכל, כי שכנים אנו להם, ויודעים אנו כי אכן הן מראות דם לחכמים. חוץ מאשה אחת שהיתה בשכונתינו שלא הראת דם לחכמים — ומתה!

מקשה הגמרא: מה הועילה לכהן גדול תשובת אשת הצדוקי ותיפוק ליה שהוא טמא משום צינורא דעם הארץ⁽⁶⁸⁾ רוק של עם הארץ שגזרו עליו טומאה⁽⁶⁹⁾.

וקדם הכהן הגדול אצל אשתו של הצדוקי, ושאלה אם השלימה ראיית דם אדום לראיית דם ירוק, או לא, כדי לדעת אם בעלה הוא בועל נדה⁽⁶⁷⁾.

אמרה לו: אף על פי שנשי צדוקים אנו, בכל זאת, הן נשות הצדוקים, מתיראות מן הפרושים, ומראות דם לחכמים! ואין לחשוש שנמנה לדם ירוק.

משמע שגם טומאת בגדיו משום מדרס זב, כי אף שלא גזרו על מדרסו כי אין הציבור יכול לעמוד בגזירה זו, על בגדיו שהן עמו וברשותו גזרו.

אך בשם ר' משה מפונטזיא כתבו שלא גזרו כלל שהעם הארץ עצמו יחשב כזב, אלא כל טומאתו מפני החשש שאשתו ירבה על בגדיו [והיינו, שמטמא בחיבורין בשעה שלבוש בבגדיו כנושא מדרס], וצינורא שלו אינה טמאה משום מעיינות הזב, אלא משום שנגעה בשפתיו.

ותמהו התוס', אם כן, מה הקשתה הגמרא, והרי לדבריו צנורא של עם הארץ כמשקין שנטמאו ומטמאין רק את בגדיו, ומדרכבן, ולכן הוצרך לברר אצל אשתו אם הוא בועל נדה ומטמא אפילו אדם מהתורה כי נחשב כנושא רוקו של זב. ומשמע שלדעת התוס' מעיינות של בועל נדה דינם כמעיינות הזב ור' משה סובר שהם כמשקין שאין מטמאים כלים ותוס' הקשו עליו כי הבינו מדבריו שרק מעיינות עם הארץ כמשקין, ואילו בועל נדה מעיינותיו כשל זב. וראה מקדש דוד [מא ג]. [וראה תוס' רא"ש לעיל לג א, ותוס' חגיגה יט ב, ור"ש כלים א ג, טהרות ז ה].

ובתוס' להלן [עא ב] כתבו שבעל נדה עצמו אינו מטמא במשא, ומסתבר שמעיינותיו אינם חמורים מגופו, ומיושבת בכך קושית

שהוריקו פניו כי חשב שהוא עצמו נטמא כנושא רוקו של זב.

67. תמה הרשב"א איך האמין לה, והרי החשוד בדבר אינו מעידו, וגם למה שאל אותה ולא את הצדוקי עצמו. וכתב הריטב"א, שקושיא אחת מתורצת בחברתה, שכיון שראה הצדוקי שהוריקו פניו, שוב לא יכל לשאלו, והקדים לדבר עם אשתו לפני שיספר לה בעלה שהוריקו פניו, כדי שתהא תשובתה בגדר מסיח לפי תומו, ואינה בכלל עדות חשוד. והר"ן הוסיף שנאמנותה במסיח לפי תומו רק משום שהוא איסור דרבנן.

68. החזו"א [שם טז] כתב, שלא תירצו שהצדוקי טבל, כי מנין ידע הכהן פרט זה.

69. תוס' [ד"ה ותיפוק] כתבו שעם הארץ מטמא רק במגעו או בצינורא [שהיא מעיינות הזב] כי יכול להזהר בה, אך לא גזרו בו על משכבו ומושבו והיסטו ובגדיו וכליו טמאים מחשש שישבה עליהם אשתו נדה. וביאר החזו"א שעם הארץ עצמו טמא מחשש שהוא זב, וכיון שזוב לא שכיח לא גזרו עליהן כזבים אלא בדבר שיכולים להזהר, אך נדה שכיח, ולכך גזרו על בגדיהם ככל טומאת נדה [ובתוס' בשבת טו ב

מתרצת הגמרא: **אמר אבוי**: המעשה היה בצדוקי חבר.

אמר רבא: וכי צדוקי חבר בועל נדה משוית ליה? ואילו המעשה היה בצדוקי חבר לא היה הכהן גדול חושש שאשתו נדה (70).

אלא אמר רבא: המעשה בכהן גדול לא ארע עם צדוקי-חבר אלא בצדוקי עם-הארץ. ובכל זאת לא חשש לטומאת עם-הארץ, משום שאותו מעשה בשעת רגל הוה, וטומאת עם הארץ ברגל — כטהרה שוינהו רבנן! שלא גזרו על טומאת עמי הארצות ברגל משום דכתיב [שופטים כ] **"ויאסף כל איש ישראל אל העיר — כאיש אחד, חבריבו"** (71)

א-תל

ודרשו מכך, כי **הכתוב עשאן כולן כדין "חבריים"**, כאשר מתאספים בני ישראל ביחד. ושעת הרגל הרי הוא מועד אסיפה של כלל ישראל. ולכן, בשעה זו יש לכולם דין

"חבר", ואינם מטמאים בטומאת עם-הארץ.

אך לא הקלו ברגל אלא לגבי טומאת עם הארץ. ועדיין היה חשש שמא צדוקי הוא טמא מדין בועל נדה קיים תמיד, ואפילו ברגל. ולכן הלך הכהן הגדול אל אשתו לברר אם אין בעלה בועל נדה.

מתניתין:

דם הנדה והזבה חלוקים במהותם משאר המשקים היוצאים מגוף האדם, ומפני כך דינם חלוק:

החילוק המהותי.

שאר המשקין "מתעגלין ויוצאין", שמתאסף המשקה תחילה בגוף ואח"כ יוצא, מה שאין כן דם, שמיד כאשר הוא יוצא הוא נוטף ויוצא, ראשון ראשון [רש"י יט ב ד"ה

הארץ.

71. הרמב"ן הקשה, למה לא תירצה הגמרא כך לעיל על קושית רב שמואל בסתירת המשניות ותירץ שכותים אינם בכלל "חבריים" ונעמיד שהמשנה בריש פרקין עוסקת ברגל. [וביאר החזו"א דהיינו, משום שבתחילת גירותין עבדו ע"ז וכע"ז כתב הריטב"א].

והרשב"א כתב, שהתירו רק בצדוקים שהם מזרע ישראל, והיינו, כיון שהן טמאים כבועלי נדה וצריך לפרוש מטהרותיהן, שוב צריך לשרפן מצד טומאת עם הארץ, ואין להם מעלת "חבריים".

ובתוס' רי"ד כתב, שרק הצדוקים היו עולין לרגל ועשאו כחבריים, אך הכותים סוקלים את ירושלים וטמאים הם ברגל ככל ימות השנה.

התוס'. וראה רשב"א שהכהן חשש רק לטומאת בגדיו [וכן משמע ברש"י ד"ה והוריקן] והם נטמאים בין על ידי מעיינות ובין על ידי משקין, אך לטבילת עצמו לא היה מקפיד. ועוד ביאר, שמשמע שהיה לו די בתשובת אשת הצדוקי, ועל כך מקשינן שעדיין הוא צריך טבילה לבגדיו משום צנורא של עם הארץ, אף שאינה מעיינות הזב כצנורא של בועל נדה.

70. החזו"א [שם יז] הוכיח כביאורו [בהערה 56] שגזרו על כל החשוב בדין מהטהרות, שהרי לדעת רבי יוסי הצדוקים מראים פתחיהן לחכמים, ומסתבר שנוזהרים לא לטמא את הטהרות, ובכל זאת לא יתכן שיהיה צדוקי נחשב כ"חבר" שהרי יש הרבה דיני טהרות שאינם מודים בהם לחכמים, וחששו בו לכל דיני עם